

8. Шрамова О. С. Правове регулювання початку людського життя в сучасних умовах: виклики і перспективи. *Правове регулювання темпоральних меж життя людини* : матеріали засідання «круглого столу». Київ, 22 жовт. 2019 р. Київ : Національна академія правових наук України, 2019. С. 32–38.

9. Островська Б. 20-річний ювілей Конвенції Ов'єдо: досягнення і перспективи. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 2. С. 99–104.

10. Островська Б. В. Право на життя в контексті конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та науково-технічного прогресу в біомедицині. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 170–173.

11. Островська Б. В. Практика Європейського Суду з прав людини щодо захисту права на життя у біоетичних питаннях. *Держава і право : Юридичні і політичні науки*: Збірник наукових праць. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2017. Вып. 75. С. 20–30.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-130>

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СТОРІН КОНТРАКТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ

Чердинцев Юрій Герасимович

*доктор філософії з галузі знань «Право»,
докторант,*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Запровадження контракту у державну службу в митних органах має за мету забезпечення оперативного та безперервного вирішення практико-орієнтованих завдань, покладених на митні органи. З огляду на те, що контракт про проходження служби у митних органах (далі – контракт) є відносно новітнім інститутом (як власне і контракт про проходження державної служби) у сфері державної служби, видається за необхідне звернутися до характеристики правового статусу його сторін при укладенні контракту, що надасть можливість виокремити як

його особливості, так і визначити основні напрямки подальшого удосконалення його правового регулювання.

Слід насамперед зазначити, що безпосередніми правовими засадами контракту є МК України [1], Закон «Про державну службу» [2], Положення про Державну митну службу України [3]; Порядок укладення контракту про проходження служби в митних органах (далі – Порядок укладення контракту) і Типова форма контракту про проходження служби в митних органах [4]. Окремі питання контракту регулюються КАС України [5], Схемою посадових окладів посадових осіб митних органів; Каталогом типових посад посадових осіб митних органів; Алгоритмом формування митних компетенцій для типових посад посадових осіб митних органів; Порядком встановлення, призупинення, зменшення чи скасування надбавок та встановлення премій посадовим особам митних органів [6]; Порядком проведення ротації посадових осіб митних органів [7]; Порядком проведення психофізіологічного опитування посадових осіб митних органів та кандидатів на зайняття посад державної служби в митних органах із застосуванням поліграфа [8]; Порядком проведення перевірки на добросесність та моніторингу способу життя посадових осіб митних органів і періодичність їх проведення [9] тощо. Як свідчить наведений перелік нормативно-правових актів, переважна більшість із них – це акти публічних галузей права, а посилання на законодавство про працю має місце виключно у трьох положеннях Порядку про укладення контракту, зокрема щодо: 1) визнання «контракту як трудового договору» (п. 1), що є досить дискусійним з огляду на перелік нормативно-правових актів, що регулюють його положення; 2) того, що «не допускається звуження обсягу прав особи, визначених ... законодавством про працю» (абз. 2 п. 3); 3) його дія припиняється з підстав, передбачених ... законодавством про працю в частині відносин, не урегульованих законодавством з питань державної служби (п. 23).

Слід звернути увагу на те, що стосовно контракту виокремлюються дві групи осіб: 1) учасники процедури укладення контракту, якими є: а) Голова Держмитслужби або керівник відповідного територіального органу Держмитслужби; б) особа, яка приймається на службу до митного органу (далі – особа); в) служба управління персоналом; 2) сторони контракту, якими є: а) Голова Держмитслужби або керівник відповідного територіального органу Держмитслужби; б) особа. Стосовно служби управління персоналом слід зазначити, що її основна функція полягає у створенні відповідних умов для узгодження положень проекту контракту, його істотних та додаткових умов між сторонами контракту, для чого вона: організовує обговорення його додаткових

умов між сторонами контракту; готує проект контракту до підписання на основі наданих особою документів.

Для теорії державної служби важливим є встановлення особливостей правового статусу сторін при укладенні контракту з огляду на неоднозначність щодо визначення правової природи самого контракту. Йдеться про його галузеву приналежність: це правовий інститут трудового права чи правовий інститут адміністративного права. У контексті зазначеного видається за необхідне звернутися до характеристики прав, обов'язків і відповідальності сторін контракту.

Якщо звернутися до характеристики Голови Держмитслужби або керівника відповідного територіального органи Держмитслужби як сторони контракту, то слід акцентувати увагу на їхніх: 1) компетенції, яка має прояв у: а) визначенні спеціальних вимог до особи, яка є претендує на посаду державної служби в митному органі категорії «Б» або «В»; б) визначенні завдань і ключових показників ефективності; в) встановленні способу і строків передачі результатів виконання завдань і ключових показників ефективності. Йдеться про дії, які зобов'язана здійснити сторона відповідно до чинного законодавства в односторонньо владному порядку. При цьому слід звернути увагу на те, що практично всі нормативно-правові акти, які визначають компетенцію сторони, це акти публічних галузей права: митного та адміністративного [1–4; 6–9]; 2) правах, які: а) визначаються законодавством про державну службу [2]; б) стосуються: визначення виконання особою завдань, передбачених контрактом: або у приміщенні митного органу (на робочому місці) з поширенням на неї правил внутрішнього службового розпорядку; або за межами приміщення митного органу (дистанційно) із зазначенням строків та умов обов'язкової присутності у приміщенні митного органу; ротачії за контрактом (умови, періодичність та підстави, що надають право на відмову від неї); додаткових умов (визначення переліку таких умов); продовження дії контракту на визначений сторонами строк, але не більше як на три роки; 3) обов'язках, зокрема: а) створення належних умов проходження державної служби в митному органі, своєчасного та у повному обсязі забезпечення особи матеріально-технічними ресурсами, необхідними для виконання її посадових обов'язків; б) забезпечення в установленому порядку особі доступу до інформації та матеріалів, необхідних для належного виконання завдань, електронних інформаційних ресурсів митних органів; в) надання особі лише доручень, безпосередньо спрямованих на виконання завдань, передбачених контрактом; г) дотримання прав особи, передбачених законодавством; д) виплата особі заробітної плати відповідно до чинного законодавства; ж) належне виконання обов'язків сторони

контракту; ж) припинення контракт: у разі припинення державної служби з підстав, визначених ч. 1 ст. 83 Закону «Про державну службу»; у зв'язку з неподанням особою, яка підлягає атестації, письмової згоди на її проходження або подання письмової відмови від її проходження; у зв'язку з виникненням обставин, передбачених ч. 3 ст. 570 МК України; у зв'язку з відмовою особи від переведення на нижчу посаду у разі встановлення за результатами перевірки недостатнього рівня відповідної митної компетенції для займаної посади.

Характеристика особи як сторони контракту містить її права, обов'язки та відповідальність. Так, під час укладення контракту особа має: 1) право: а) на відмову від ротації, якщо на це є підстави, передбачені у контракті; б) надавати згоду на додаткові умови; в) на відповідальність іншої сторони за невиконання або неналежне виконання обов'язків сторони контракту; г) на судовий (на звернення до адміністративного суду щодо вирішення публічно-правового спору, який виникає щодо контракту) або на адміністративний захист свого права; д) на внесення змін до контракту за угодою сторін. Наведені права особи визначаються нормами митного та адміністративного права [1–4; 6; 7]; 2) обов'язки: а) відповідати встановленим спеціальним вимогам; б) виконувати завдання, визначені контрактом особисто; в) досягати встановлених показників ефективності; г) передавати результати виконання завдань і ключових показників ефективності безпосередньому керівникові у визначений спосіб і строк; д) виконувати посадові обов'язки відповідно до положення про структурний підрозділ митного органу, посадової інструкції та умов контракту; ж) не розголошувати інформацію з обмеженим доступом, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням посадових обов'язків та завдань; з) дотримуватися: службової дисципліни, обмежень та заборон, пов'язаних з проходженням служби в митному органі, інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають подальше проходження служби в митному органі, перебування на займаній посаді або виконання умов контракту; правил внутрішнього службового розпорядку; встановлених строків та умов присутності у приміщення митного органу; умов та періодичності ротації у разі її визначення у контракті; к) вносити зміни з підстав, передбачених законодавством; л) припинити контракт у разі закінчення строку, на який його укладено; 3) відповідальність: невиконання або неналежне виконання особою обов'язків сторони контракту або відмова особи від переведення на нижчу посаду у разі встановлення за результатами перевірки недостатнього рівня відповідної митної компетенції для займаної посади є підставами для розірвання контракту.

Таким чином слід зазначити, що практично всі питання контракту регулюються нормами публічних галузей права (митного та адміністративного права), що свідчить про особливість його правової природи і, як результат, його визначення як інституту адміністративного права (саме адміністративне право регулює сферу державної служби).

Література:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Дата оновлення: 31.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
2. Про державну службу: Закон України від 16.12.2015 р. № 3723-ХІІ. Дата оновлення: 04.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
3. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова КМУ від 06.03.2019 р. Дата оновлення: 19.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>.
4. Про затвердження Порядку укладення контракту про проходження служби в митних органах та Типової форми контракту про проходження служби в митних органах: Постанова КМУ від 04.03.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-2025-%D0%BF#n10>.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2025 р. Дата оновлення: 25.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
6. Деякі питання оплати праці посадових осіб та працівників митних органів: Постанова КМУ від 23.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2025-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Порядку проведення ротації посадових осіб митних органів: наказ Мінфіну України від 05.05.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0938-25#Text>.
8. Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного опитування посадових осіб митних органів та кандидатів на зайняття посад державної служби в митних органах із застосуванням поліграфа: Постанова КМУ від 01.04.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2025-%D0%BF#n9>.
9. Деякі питання проведення перевірки на добросовісність та моніторингу способу життя посадових осіб митних органів: Постанова КМУ від 29.04.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487-2025-%D0%BF#Text>.